

Udhëzuesi i mësuesit për Xhaxhi Kokëfortin

PREFEROJ
SHKOLLËN E
VJETËR!

JOHN COOK

Përmbajtjet

Prezantim i Xhaxhi Kokëfortit	3
Pse nuk mund të injorojmë keqinformimin	4
Një vaksinë kundër keqinformimit	5
Mendimi kritik: një vaksinë universale	6
Dhënia e FLICC keqinformimit	7
Shndërrimi në lojë dhe vaksinimi aktiv	8
Përgatitja për klasë	9
Si funksionon loja	10
Shqetësimet/pyetjet e mësuesit	11
Aktivitete në klasë	12
Shtojca 1: Përkufizimet e FLICC	16
Shtojca 2: Demaskimi i miteve klimatike	18
Shtojca 3: Dekonstruktimi i pohimeve	20
Shtojca 4: Rubrikë për demas	21

Përmbajtja dhe karikaturat e Xhaxhi Kokëfortit nga John Cook, The University of Melbourne. John mund të kontaktohet (në anglisht ju lutem) nëpërmjet <https://crankyuncle.com/contact>

Shënim: Loja Xhaxhi Kokëforti tani mund të luhet edhe në gjuhën shqipe. Megjithatë, disa nga burimet e përmendura në këtë manual (p.sh. video ose artikuj) janë të disponueshme vetëm në anglisht. Burimet e disponueshme në gjuhën shqipe i gjeni këtu: <https://sks.to/crankyresources>

Përktheu: Vjosa Taipi

Loja Cranky Uncle u zhvillua nga [Goodbeast](#).

Copyright © 2021 John Cook crankyuncle.com

Prezantim i Xhaxhi Kokëfortit

Loja e **Xhaxhi Kokëfortit** ndërton elasticitet kundër keqinformimit dhe forcon mendimin kritik të lojtarëve. Këtë e arrin nëpërmjet inokulimit–shpjegimit të teknikave retorike të përdorura për të mashtruar. Teknikat e mohimit në lojë janë ndërtuar mbi pesë teknikat e mohimit të shkencës të përshkruara në kuadrin e **FLICC**.

TEKNIKA	PËRKUFIZIMI
Ekspertët e rremë	Paraqitja e një personi ose institucioni të pakualifikuar si një burim informacioni të besueshëm.
Falsitetete logjike	Argumente ku konkluzioni nuk pason logjikisht nga premiset. Njihet edhe si non sequitur (jo vazhdimësi).
Pritshmëri të pamundura	Kërkimi i standardeve jorealiste të sigurisë para se të veprohet mbi shkencën.
Zgjedhja e qershive	Zgjedhja me kujdes e të dhënave që duket se vërtetojnë një pozicion, ndërsa injorojnë të dhënat e tjera që kundërshtojnë atë pozicion.
Teoria e Komplotit	Duke propozuar që ekziston një plan sekret për të zbatuar një skemë të rrezikshme siç është fshehja e një të vërtete.

Loja përmban shpjegime dhe kuize. Së pari, Xhaxhi Kokëforti shpjegon teknikat e mohimit, pastaj lojtarët praktikojnë këto teknika të pikasjes së mohimit në kuize. Ndërsa lojtarët futen më tej në lojë, ata grumbullojnë pikë kokëfortësie dhe humori i tyre bëhet më i çuditshëm. Më e rëndësishme, sa më shumë luajnë, aq më shumë elasticitet zhvillojnë kundër keqinformimit.

Pse nuk mund të injorojmë keqinformimin

Keqinformimi dëmton në një numër mënyrash. Kjo i bën njerëzit të besojnë gjëra të gabuara. E polarizon publikun. E ul besimin në institucione të rëndësishme si organizatat shkencore.

Një nga aspektet më të fshehta dhe më të rrezikshme të keqinformimit është se mund të anulohet informacionin e saktë. Kur njerëzve u paraqitet fakti dhe miti, por nuk dinë se si të zgjidhin konfliktin mes të dyve, rreziku është se ata shkëputen dhe nuk besojnë asnjën.

Duke zvogëluar besimin në fakte, keqinformimi arrin qëllimin e tij. Kjo do të thotë se thjesht mësimi i fakteve nuk është i mjaftueshëm pasi faktet mund të anulohen nga keqinformimi. Ne duhet të mbrojmë faktet tona ndërsa i nxjerrim ato në botë.

Zgjidhja për keqinformimin është të ndihmojë njerëzit të zgjidhin konfliktin midis faktit dhe mitit. Ne e arrijmë këtë duke shpjeguar teknikat e përdorura për të mashtruar. Me fjalë të tjera, inokuloni publikun kundër teknikave mashtruese retorike të keqinformimit. Pastaj kur u paraqitet fakti dhe miti, ata mund të zgjidhin konfliktin duke identifikuar teknikën retorike që përdor miti për të shtrembëruar faktet.

Një lojë që ju mëson për t'i vënë gjeneratën boomer, në majë të gishtit.

Student

Një vaksinë kundër keqinformimit

Loja Xhaxhi Kokëforti informohet nga [teoria e inokulimit](#), një degë e kërkimit psikologjik që zbaton konceptin e vaksinimit për njohuritë. Ashtu si ekspozimi i njerëzve ndaj një forme të dobësuar të një virusi ndërton imunitet ndaj virusit të vërtetë, në mënyrë të ngjashme, ekspozimi i njerëzve ndaj një forme të dobësuar të keqinformimit ndërton imunitet ndaj keqinformimit aktual.

Si e shpërndani keqinformimin në formë të dobësuar? Ekzistojnë dy elementë për një mesazh vaksinues. Së pari, paralajmërim për kërcënimin për t'u keqinformuar. Së dyti, shpjegoni se si keqinformimi është i gabuar. Dy teknika të inokulimit janë:

Inokulimet e bazuara në fakte tregojnë se si keqinformimi është i gabuar duke shpjeguar faktet. Ndërsa qëllimi i arsimtarëve është gjithmonë të shpjegojnë faktet dhe të rrisin arsimimin shkencor të nxënësve, kjo qasje ka kufizime: një vaksinim i bazuar në fakte zakonisht funksionon vetëm kundër një miti të vetëm.

Inokulimet e bazuara në logjikë shpjegojnë teknikat retorike ose gabimet logjike të përdorura për të mashtruar. Avantazhi i kësaj qasjeje është se funksionon në të gjitha temat. Inokulimi kundër një teknike mashtruese në një temë ndërton elasticitet kundër të njëjtës teknike në tema të tjera. Loja Xhaxhi Kokëforti aplikon inokulimin e bazuar në logjikë.

INOKULIMI I BAZUAR NË FAKTE

Demaskimi i mitit "CO₂ është ushqim bimor"

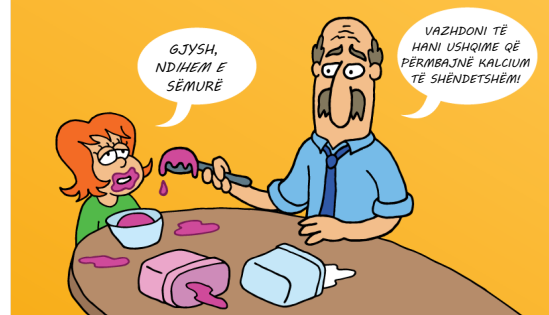
Ndryshimet klimatike të shkaktuara nga CO₂ rezultojnë në valë të nxehtësisë dhe shtim të përmbytjeve. Ndërsa bimët përdorin CO₂ për t'u rritur, emetimet e CO₂ përfundimisht dëmtojnë rritjen e bimëve. Bimët janë nazeqare – ato kanë nevojë për një diapazon të rehatshëm të temperaturës dhe sasinë e duhur të ujit për të lulëzuar.

INOKULIMI I BAZUAR NË LOGJIKË

Demaskimi i mitit "CO₂ është ushqim bimor"

Ndryshimet klimatike të shkaktuara nga CO₂ prishin mjedisin, me stresin e nxehtësisë dhe rritjen e përmbytjeve që dëmtojnë rritjen e bimëve. Ky mit është një thjeshtim i tepërt – është sikur të thuash që njerëzit kanë nevojë për kalcium kështu që e vetmja gjë që duhet të hamë është akullorja.

*Humori e bëri të pëlqyeshme për ta mësuar.
Është çmenduri që njerëzit mendojnë kështu.*

Student

Mendimi kritik: një vaksinë universale

Vaksinimi i bazuar në logjikë ka rezultuar t'i kundërvihet keqinformimit në të gjitha temat. Në një **eksperiment**, kur pjesëmarrësit u vaksinuan kundër një teknike retorike të përdorur nga industria e duhanit, ata nuk u mashtruan më nga e njëjta teknikë e përdorur për keqinformimin e klimës.

Ekspertët e teknikës së rreme sipas industrisë së duhanit

Teknikë e ekspertëve të rremë e përdorur nga mohuesit e klimës.

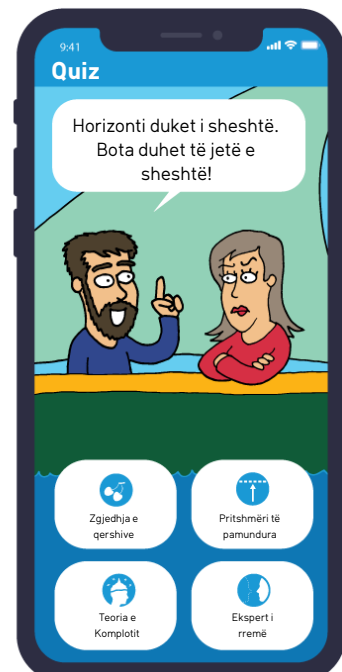
Kjo do të thotë se vaksinimi i bazuar në logjikë është efektiv në të gjitha temat. Meqenëse teknikat e mohimit të shkencës përdoren në shumë fusha të shkencës, është e mundur të vaksinoheni kundër keqinformimit në tema të ndryshme me një vaksinim të vetëm. Studiuesit e quajnë këtë „ombrella e mbrojtjes“ edhe pse për të shmangur përzierjen e metaforave, mund të jetë më e përshtatshme të thuhet se vaksinimi i bazuar në logjikë është si një vaksinë universale kundër keqinformimit.

Gabimet mund të shfaqen në shumë kontekste dhe në tema të ndryshme.

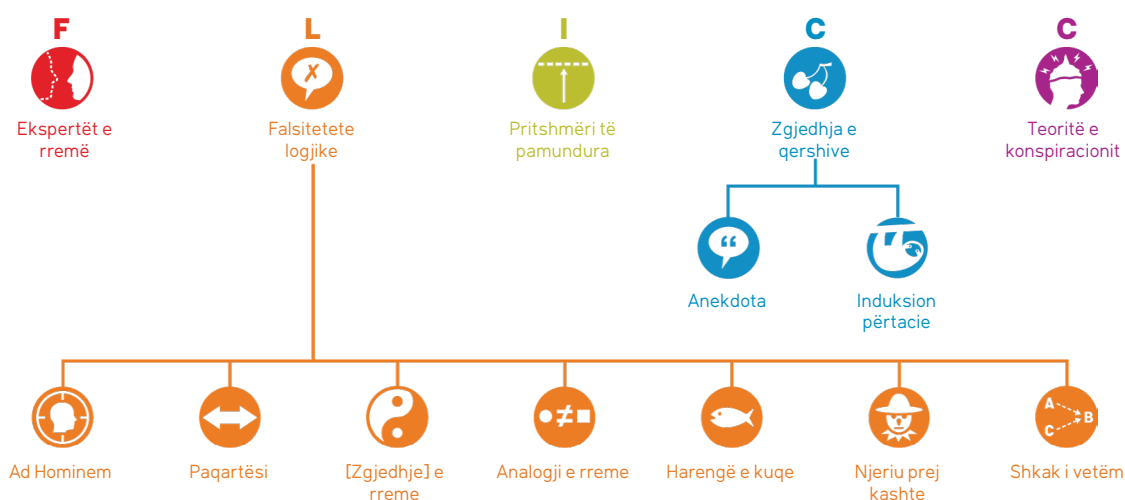
Situatat e përgjithshme mund të përdoren për të ilustruar budallallëkun e një gabimi

Ato gjithashtu mund të zbatohen në tema specifike të tilla si toka e sheshtë.

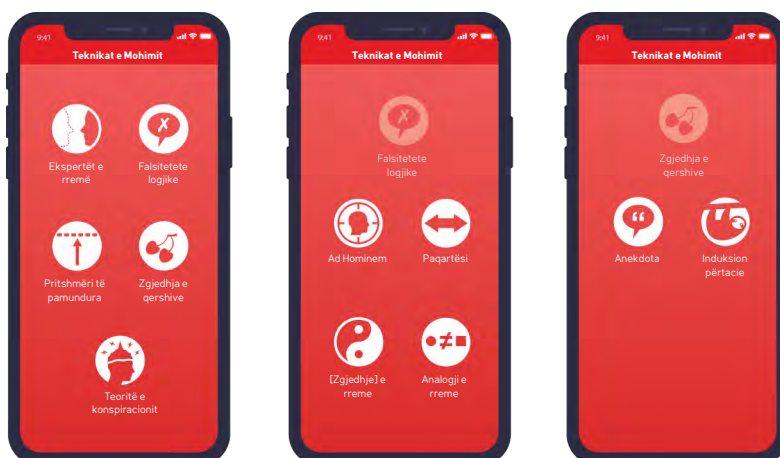

Dhënia e FLICC keqinformimit

Në 2007, [Mark Hoofnagle sugjeroi](#) se mohuesit e shkencës përdorën të gjitha të njëjtat pesë taktika retorike për të mbjellë konfuzion: ekspertët të rremë, falsitete logjike, pritshmëri të pamundura, zgjedhje qershive dhe teori konspiracioni. Që atëherë, unë kam vazhduar ta zhvilloj këtë kornizë në një taksonomi më të detajuar, duke përmbledhur pesë teknikat e mohimit me akronimin FLICC. Njohja me teknikat e mohimit është çelësi për inokulimin e bazuar në logjikë – secila teknikë retorike i pajis njerëzit për të dalluar këto taktika mashtruese në keqinformim. Versioni i thjeshtëzuar i [taksonomisë FLICC](#) është ai që përdoret në lojën Xhaxhi Kokëforti:

Qëllimi i lojës [Xhaxhi Kokëforti](#) është të familjarizojë lojtarët me teknikat e mohimit në [taksonominë e FLICC](#). Loja fillon me lojtarët në gjendje të hyjnë në pesë teknikat e para: ekspertët e rremë, falsitetet logjike, pritjet e pamundura, zgjedhja e qershive dhe teoritë konspirative. Pasi të kenë përfunduar të pesë shpjegimet, ata zhblllokjnë nivelet më të larta: dy llojet e zgjedhjeve të qershive dhe shtatë llojet e falsiteteve logjike (me shtatë tipare konspirative për t'u shtuar).

Shndërrimi në lojë dhe vaksinimi aktiv

Një sfidë themelore në ndërtimin e elasticitetit kundër keqinformimit është se mendimi kritik është i vështirë! Kjo është për shkak se shumica e të menduarit është pa përpjekje, të menduarit e shpejtë (p.sh., shkurtesat mendore ose heuristika) në vend të menduarit me përpjekje dhe të ngadaltë (p.sh., vlerësimi kritik i vlefshmërisë logjike të keqinformimit). Megjithatë, ekziston një lloj i tretë i të menduarit – heuristika eksperte. Sa më shumë përvojë apo praktikë të kemi në një detyrë të vështirë, aq më shpejt dhe më lehtë bëhet. Kjo është arsyeja pse kirurgët me përvojë mund të vëzhgojnë një situatë komplekse në një çast dhe të marrin vendime të menjëhershme.

Lojërat nxisin lojtarët të përfundojnë detyrat vazhdimisht. Me lojën [Xhaxhi Kokëforti](#), detyra është të menduarit kritik – puna e vështirë e vlerësimit të argumenteve për të identifikuar gabimet e arsyesimit. Nëpërmjet praktikës së përsëritur, lojtarët shndërrojnë një detyrë të vështirë dhe të ngadaltë të të menduarit në një ekspert heuristik. Mënyra më e mirë për ta luftuar heuristin e keq është me një heurist të mirë.

Një studente bëri përmbledhje të përkryer kur tha se është "e dobishme të dish kur të gënjejnë." Dhe ky është thelbi... Të mësosh se si të mos mashtrohesh, është fuqizuese.

Melanie Trecek-King, Massasoit Community College

Përgatitja për klasë

Hapi 1: Regjistrohu për kodin e grupit

Vizitoni [Formularin e Regjistrimit të Klasës](#) për t'u regjistruar. Dhënia e detajeve rreth klasave tua do të na ndihmojë të sigurojmë kodet e grupit të nevojshme që studentët tuaj të hyjnë në lojë.

Cranky Uncle in the classroom

If you're a teacher (K12 or college) interested in using the Cranky Uncle game in the classroom and would like (free) access to educational resources to use with the game, please fill out the form below:

Name

Your answer

Hapi 2: Shkarko lojën

Studentët mund të hyjnë në lojë në tri mënyra:

- iPhone: <https://sks.to/crankyiphone>
- Android: <https://sks.to/crankyandroid>
- Browser: <https://app.crankyuncle.info>

Studentët shkruajnë kodin e grupit këtu për qasje të menjëhershme në lojë

Hapi 3: Shpërndaj kodin e grupit

Pasi të merrni kodin/kodet e grupit me email, mund t'ua jepni kodin studentëve. Pasi të fusin kodin e grupit në lojë, ata do të kenë qasje të menjëhershme në lojë. Studentët nuk duhet të fusin ndonjë detaj identifikues për të hyrë në lojë.

Hapi 4: Kërkimi

Ne po kryejmë kërkime për të vlerësuar efektivitetin e lojës në rritjen e të menduarit kritik. Për të marrë pjesë, lojtarët duhet të japin pëlqimin në fillim të lojës në dy hapa, siç tregohet këtu. Për nxënësit nën 18 vjeç, ofrohet një Fletë Informuese për prindërit.

Për të marrë pjesë në hulumtim, lojtarët të shënojnë të dy kutitë...

...dhe zgjidh PO

Ata do të plotësojnë një kuiz kërkimor prej 10 pyetjesh në fillim të lojës pastaj një kuiz tjetër prej 10 pyetjesh pasi të kenë përfunduar të gjitha teknikat e mohimit.

Pjesëmarrja është vullnetare dhe krejtësisht anonime – nuk mbledhen detaje identifikuese. Studentët mund të heqin dorë nga kërkimi në çdo kohë duke ndryshuar pëlqimin e tyre nëpërmjet ekranit Rreth lojës.

Si funksionon loja

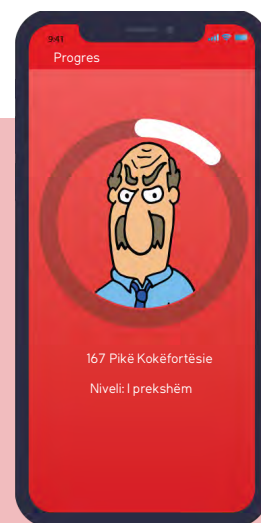
Lojtarët mund të luajnë lojë në nivele të ndryshme të kompletimit. Idealisht, lojtarët duhet të plotësojnë shpjegimet e të gjitha teknikave të mohimit në Ekranin e Mohimit, secila teknikë përmban një kredi sapo të përfundojë.

Lojtarët gjithashtu mund të praktikojnë pikasje të falsiteteve në pyetjet e kuizit. Ata kanë mundësinë të bëjnë kuize në fund të çdo shpjegimi të teknikës së mohimit. Ata gjithashtu mund të zgjedhin të „Bëjnë një kuiz!“ nga ekrani kryesor.

Ndërsa plotësojnë shpjegimet dhe pyetjet e kuizit, lojtarët mbledhin „pikë kokëfortësie“ dhe çdo herë që ata ngrihen në një nivel të ri, humori i tyre bëhet më i çuditshëm.

IDE PËR KREDIT SHITESË

Për klasën time (CLIM759 në Universitetin George Mason), studentët mund të fitojnë deri në 5% të vlerësimit të tyre duke luajtur lojën. Për çdo 100 pikë kokëfortësie, ata fituan 1% të vlerësimit të tyre. Studentët paraqitën prova të lojës duke dërguar me email ose duke ngarkuar një foto të ekranit për ecurinë e lojës. (Sa për dijeni, çdo student ka marrë pak më shumë se 500 pikë për të marrë 5% të plotë)

Plotësimi i të gjitha teknikave të mohimit zgjat rreth 30 minuta. Lojtarët mund të marrin më shumë kohë varësisht se sa pyetje të kuizit ata përgjigjen.

Kufizimet e moshës

Loja është shkruar për moshat 10 vjeç e lart. Nuk ka sharje apo gjuhë të dhunshme. Deri më sot, loja është luajtur në klasa nga shkalla e 6-të deri në shkallën e 9-të në shkolla universitare.

Unë e përdora aplikacionin në një seancë mësimore për praktikantët e kujdesit intensiv dhe u prit mirë. Ne e bëmë atë nëpërmjet zoom-it si zakonisht dhe unë ndava ekranin e aplikacionit nga një iPad por gjithashtu përdorëm një laptop dhe sondazh për të marrë përgjigjen më të votuar. Lidhja e saj me demaskimet dhe falsitetet në manualin e komunikimit të vaksinave COVID është e përsosur. Fakti që aplikacioni përfshin mohimin e vaksinës e bën të pamundur trajnimin e profesionistëve të shëndetit për të pasur kuptim nga keqinformimi anti-vaksinë.

Dr Mark John Hayden, Great Ormond Street Hospital

Shqetësimet/pyetjet e mësuesit

Jam i shqetësuar për ofendimin e studentëve

Paraqitja e një teme lidhur me një ideologji të veçantë, siç është përkatësia politike, mund të ofendojë një student dhe t'i bëjë ata të refuzojnë çdo fakt ose provë të paraqitur. Si ta shmangim këtë? Për fat të mirë, adoptuesit e hershëm të lojës [Xhaxhi Kokëforti](#) në klasë kanë gjetur sukses duke zhvilluar së pari besimin brenda klasës. Shpjegimi se ne jemi të gjithë të pambrojtur për t'u mashtruar dhe secili prej nesh ka rënë viktimë e keqinformimit krijon një themel të unitetit midis studentëve, pavarësisht nga ideologjia. Ai ndihmon nëse studentët tashmë kanë zhvilluar një ndjenjë besimi dhe përkatësie si anëtarë të klasës. Është gjithashtu e rëndësishme të bëhet dallimi midis krijuesve të dezinformatave dhe atyre që bien në kurth dhe e përjetësojnë keqinformimin. Tregojuni studentëve se qëllimi i aktivitetit është fuqizimi i tyre kundër keqinformimit. Për t'u dhënë atyre një vegël që ata mund ta përdorin për ta shmangur mashtrimin në të ardhmen.

Nuk ndihem i sigurt me bekgraundin e njohurive të mia

Fokusi i lojës Xhaxhi Kokëforti është mendimi kritik – merr një qasje të bazuar në logjikë kështu që është më e rëndësishme të vendoset një themel në bazat e argumentimit. Ja disa burime të rekomanduara:

- [How to spot and tag misinformation](#): Video 14 minutshe duke ecur përmes metodës së dekonstruksionit (me pjesë të videos Critical Thinking Cafe).
- [How to debunk misinformation](#): Video 10 minutshe mbi psikologjinë e demaskimit, ku shpjegohet struktura e faktit-mitit-falsitetit.
- [Deconstructing climate misinformation to identify reasoning errors](#): Një punim studimor që përshkruan një qasje hap pas hapi për dekonstruktimin dhe analizimin e keqinformimit. Ai paraqet shembuj të dhjetëra miteve klimatike në materialin plotësues.
- Dhe natyrisht, është shumë e rekomanduar që ta luani të gjithë lojën Xhaxhi Kokëforti! Përgjigjja e sa më shumë kuizeve ndërton njohjen e falsiteve.

Si të mësoj më shumë rreth teknikave mohuese?

- [23 ways to mislead](#): Video 41-minutëshe që detajon pasojat e ndryshme në taksonominë e FLICC me shumë shembuj të klimës.
- [Historia e FLICC](#): blog postim që prezanton të gjithë taksonominë e FLICC duke përfshirë përkufizimet dhe shembujt. Ky postim është një dokument i gjallë, i përditësuar rregullisht ndërsa taksonomia e FLICC zgjerohet për të përfshirë më shumë falsitete.

Aktivite në klasë

Në vijim janë një sërë aktivitete të sugjeruara në klasë për të shoqëruar luajtjen e lojës [Xhaxhi Kokëforti](#) (brenda ose jashtë klasës).

AKTIVITETI 1: Hyrje në FLICC

Prezantimi i teknikave të mohimit në taksonominë e FLICC. Powerpoint FLICC përmban përkufizime të teknikave të mohimit të paraqitura në lojë si dhe shembuj vizatimorë të secilit falsitet. Një ushtrim interaktiv mund të tregojë shembuj vizatimorë me klasën që diskuton secilin shembull para se të jepet „përgjigja“. Nëse studentët luftojnë për të kujtuar emrat e falsiteteve, diskutimi u jep studentëve shansin të shpjegojnë së pari pse shembulli është fals/zhgënjyes.

Burimet

- [Historia e FLICC](#): Taksonomia e plotë e FLICC me përkufizime dhe shembuj teksti.
- [Powerpoint FLICC](#): diapozitiv me përkufizime dhe shembuj vizatimorë.
- [Climate myth examples](#): Fleta e Google e shembujve të rënive të mitit të klimës, përfshirë lidhjen me pjesën e videos (gjithashtu në dispozicion si një play listë në Youtube).

AKTIVITETI 2: Udhë-rrëfim i lojës

Një qasje e përshtatshme për klasat më të reja – veçanërisht me klasat online – është që një student ose mësues të luajë lojën ndërsa ndan ekranin e tyre. Mësuesi mund të ndalojë rregullisht gjatë lojës dhe të moderojë diskutimin në grup. Për shembull, ndaluni në një pyetje të kuizit dhe studentët duhet të diskutojnë se cilën përgjigje e preferojnë dhe pse.

Ishte një klasë online mjaft informale. Një studente e kishte lojën në iPad-in e saj. Ajo ndau ekranin dhe lexoi pyetjet. Pastaj grupi foli për përgjigjet dhe votoi. Ishim vetëm pesë prej nesh kështu që nuk kishte nevojë të ishte shumë e strukturuar. Për grupet më të mëdha, do të ishte mirë të përdornin një tipar të sondazhit (ose përmes „zoom“ ose përmes „Socratic“) në mënyrë që të gjithë të mund të votonin në mënyrë anonime, por pastaj të shihnin se si votuan të tjerët.

Park Guthrie, Schools for Climate Action

Aktivite në klasë

AKTIVITETI 3: Luajtja e roleve

Ky është një ushtrim „i vaksinimit aktiv“ ku studentët ndahen në grupe të vogla dhe një student luan një Xhaxhi Kokëfortë dhe një student/e tjetër përpiqet të bindë Xhaxhi Kokëfortin për realitetin e ngrohjes globale të shkaktuar nga njeriu. Xhaxhai Kokëfortë përdor falsitete nga loja dhe të tjerët përpiqen të identifikojnë falsitetet dhe të përgjigjen.

Burimet

- **Drunk Critical Thinking:** Postimi i blogut në lidhje me luajtjen e roleve të Xhaxhi Kokëfortit, ku shfaqet një video 2:41 minutëshe e John Cook duke luajtur rolin e Xhaxhi Kokëfortit me shkencëtare klimatike Natalie Burls (paralajmërim: pirja nuk rekomandohet në klasë!)

PËRKUFIZIME

Inokulimi aktiv: Një formë më interaktive e inokulimit ku marrësit zhvillojnë rezistencë ndaj teknikave mashtruese duke gjeneruar vetë teknikat në mënyrë aktive (p.sh., duke luajtur rol si një keqinformues).

AKTIVITETI 4: Krijoni keqinformim

Ky është një tjetër ushtrim i „vaksinimit aktiv“ ku studentët shkruajnë një artikull të shkurtër duke argumentuar një pikë specifike duke përdorur të paktën disa gabime nga loja Xhaxhi Kokëforti. Artikulli mund të marrë formën e të folurit, op-ed, reklamë, meme, etj. Studentët e tjerë mund të përgjigjen duke u përpjekur të identifikojnë gabimet/ falsitetet në çdo detyrë.

Shembull: Pse nuk duhet të ngel në këtë klasë

Nga Melanie Trecek-King, Kolegji i Komunitetit Massasoit

Detyra për studentët:

1. Imagjinoni sikur po ngelni në këtë klasë sepse nuk keni bërë shumicën dërrmuese të punës, të tilla si shikimi i leksioneve ose përfundimi i detyrave. Shkruani një email profesorit tuaj duke argumentuar pse duhet ta kaloni kursin, duke përdorur të paktën katër gabime nga loja Xhaxhi Kokëforti.
2. Lexoni me kujdes postimet e shokëve të klasës dhe përgjigjuni të paktën dy shokëve tuaj të klasës. Identifikoni dhe emërtoni falsitete që ka përdorur studenti tjetër në argumentin e tij, dhe shpjegoni pse është falsitet.

Aktivitete në klasë

AKTIVITETI 5: Krijë pyetje të reja

Studentët shkruajnë pyetje kuiz për lojën [Xhaxhi Kokëforti](#) duke gjetur shembuj të botës reale të pasojave nga loja, ose duke krijuar argumente paralele nga keqinformimi ekzistues. Ky aktivitet inkurajon studentët të vënë në praktikë atë që kanë mësuar për të ndihmuar në vaksinimin e të tjerëve. Studentët ka të ngjarë të pranojnë se arsyeimi zhgënjyes është (për fat të keq) i kudogjendur.

Aplikimet e mundshme

- Përdorni „Padlet“ për përpilimin e pyetjeve. Bëni që studentët të hulumtojnë mediat sociale dhe/ose mediat/artikujt për shembuj të falsiteteve logjike. Studentët në mënyrë kolektive i postojnë pyetjet e tyre të sugjeruara në Padlet. Mund të postojë si faqe interneti/lidhje video, meme ose tekst.
- Shembujt e falsitetit studentëve mund t'u paraqiten në formën e pyetjeve me zgjedhje të shumëfishta dhe t'u tregohen studentëve si një ushtrim interaktiv.

AKTIVITETI 6: Aplikoni FLICC në llojet e tjera të mohimit

Studentët testojnë kuadrin e FLICC duke vlerësuar pretendimet në tema të ndryshme të tilla si evolucioni, OMGj-të, vaksinat, etj. Qëllimi i këtij ushtrimi është të përforcojë se teknikat e mohimit të FLICC mund të gjenden në keqinformim në çdo temë.

Aplikimet e mundshme

- Udhëzoni studentët të kalojnë nëpër llogaritë e tyre të mediave sociale, për të kërkuar për keqinformim dhe identifikimin e pasojave të mundshme.

AKTIVITETI 7: Demaskimi i dezinformimit

Shikoni [„Si të demaskojmë keqinformimin“](#) për të mësuar se si të strukturoni një demaskim. Atëherë duhet të luajnë lojën e Xhaxhi Kokëfortit për të ndërtuar njohjen me teknikat mohuese. Pastaj caktoni shembuj të keqinformimit për ta që të shkruajnë një demaskim sipas udhëzimeve të komunikimit (p.sh., struktura e faktit-mit-falsitet). Demaskimi mund të paraqitet në formë të shkruar/infografike ose si një prezantim me gojë.

Burimet

- [How to debunk misinformation](#): Video 10 minutëshe që përshkruan praktikën më të mira për demaskimin e keqinformimit.
- [Manuali për demaskim 2020](#): Një përmbledhje koncize dhe praktike e kërkimit në demaskim efektiv.
- [CLIM759 Syllabus](#) Përfshin një rubrikë për klasifikimin e përgënjeshtimeve sipas strukturës, shkencës ngjyeshme, vaksinimit dhe bindshmërisë (shih Shtojcën 4).

Aktivite në klasë

AKTIVITETI 8: Dekonstruktimi i keqinformimit

Ky aktivitet është mjaft i avancuar (si për studentët ashtu edhe për instruktorin). Sidoqoftë, përfitimi është pajisja e studentëve me vegla për të qenë në gjendje të identifikojnë pasojat në keqinformim si dhe një vlerësim për vështirësitë e të menduarit kritik.

Ky aktivitet është i ndarë në tri faza: shpjegimi i metodës së dekonstruksionit, një aktivitet ku studentët dekonstruktojnë shembuj të keqinformimit dhe një seksion reflektimi ku studentët raportojnë mbi atë që kanë mësuar nga ushtrimi i tyre i dekonstruksionit.

1. Shpjegimi i metodës së dekonstruksionit

Ky aktivitet bazohet në punimin [Dekonstruktimi i keqinformimit klimatik për të identifikuar gabimet e arsytimit](#). Shih Shtojcën 3 për një prezantim të shkurtër. Studentët duhet të inkurajohen të lexojnë ose të shohin materialin e begrundit (shih më poshtë).

2. Aktiviteti i dekonstruksionit

Shpjegojini klasës se do ta ndani klasën në grupe të vogla, dhe secili grup do të dekonstruktojë një shembull të keqinformimit. Në një grup të vogël, e gjithë klasa mund të dekonstruktojë mitin së bashku.

3. Reflektimi mbi ushtrimin e dekonstruksionit

Mblidhni studentët dhe secili grup raporton në klasë se si ata e dekonstruktuan/ zbërthyen mitin e tyre, si dhe cilat teknika të mohimit ata identifikuan, si dhe çdo vështirësi që ata hasën në detyrë.

Materiali i sugjeruar i begrundit

- [Critical Thinking Cafe](#): Hyrje në video 3 minutëshe themelore, gazmore metodë dekonstruksioni e përshtatshme për shkollën e mesme.
- [How to spot and tag misinformation](#): Një video e ndërmjetme, 14 minutëshe me një trajtim më të detajuar të metodës së dekonstruksionit të përshtatshme për shkollën e mesme.
- [Deconstructing climate misinformation to identify reasoning errors](#): Punim i avancuar studimor që shpjegon metodën e plotë të dekonstruksionit – të përshtatshme për universitetin.

Shtojca 1: Përkufizimet e FLICC

TEKNIKA	PËRKUFIZIMI	SHEMBULL
Ekspertët e rremë	Paraqitja e një personi ose institucioni të pakualifikuar si një burim informacioni të besueshëm.	“Një fizikan në pension argumenton kundër konsensusit të klimës, duke pretenduar se ndryshimi aktual i motit është vetëm një ndodhi natyrore.”
Falsitetete logjike	Argumente ku konkluzioni nuk pason logjikisht nga premiset. Njihet edhe si non sequitur (jo vazhdimësi).	“Klima ka ndryshuar në mënyrë të natyrshme në të kaluarën, kështu që ajo që po ndodh tani duhet të jetë e natyrshme”.
Ad Hominem	Sulmi i një personi/grupi në vend që të adresojnë argumentet e tyre.	“Shkencës së klimës nuk mund t'i besohet sepse shkencëtarët e klimës janë të njëanshëm.”
Njeriu prej kashte	Paraqitja e gabuar ose ekzagjerimi i pozicionit të një kundërshtari për ta bërë më të lehtë sulmin.	“Në vitet 1970, shkencëtarët e klimës parashikonin një epokë akulli.”
Paqartësi	Përdorimi i gjuhës së paqartë në mënyrë që të çojë në një përfundim mashtrues.	“Leximet e termometrit kanë paqartësi, që do të thotë se nuk e dimë nëse ngrohja globale po ndodh.”
Zgjedhje e rreme	Paraqitja e dy opsioneve si të vetmet mundësi, kur ekzistojnë mundësi të tjera.	“CO ₂ -së i mungon temperatura në regjistrin e mostrave të akullit, duke vërtetuar se temperatura drejton CO ₂ -në, jo anasjelltas.”
Shkak i vetëm	Supozon një shkak ose arsye të vetme kur mund të ketë shkaqe ose arsye të shumfishta.	“Klima ka ndryshuar në mënyrë të natyrshme në të kaluarën, kështu që ajo që po ndodh tani duhet të jetë e natyrshme.”
Analogji e rreme	Supozon nëse dy gjëra janë të ngjashme në disa mënyra, ato janë të ngjashme në të gjitha mënyrat.	“Skeptikët e klimës janë si Galileo që përmbysi konsensusin shkencor në lidhje me gjeocentrizmin.”
Harengë e kuqe	Qëllimisht devijojnë vëmendjen në një pikë të parëndësishme për të na shpërqendruar nga një pikë më e rëndësishme.	“CO ₂ është një gaz serrë, kështu që efekti i ngrohjes është minimal.”

Shtojca 1: Përkufizimet e FLICC

TEKNIKA	PËRKUFIZIMI	SHEMBULL
Pritshmëri të pamundura	Kërkimi i standardeve jorealiste të sigurisë para se të veprohet mbi shkencën.	“Shkencëtarët as që mund ta parashikojnë motin për javën e ardhshme. Si mund ta parashikojnë klimën pas 100 vjetësh?”
Zgjedhja e qershive	Zgjedhja me kujdes e të dhënave që duket se vërtetojnë një pozicion, ndërsa injorojnë të dhënat e tjera që kundërshtojnë atë pozicion.	“Ngruhja globale u ndal në vitin 1998.”
Anekdotat	Përdorimi i përvojës personale ose shembujve të izoluar në vend të argumenteve të shëndosha ose provave bindëse.	“Moti është i ftohtë sot – çfarë ndodhi me ngruhjen globale?”
Induksion përtacie	Injorimi i provave përkatëse kur arrihet në një përfundim.	“Nuk ka prova empirike se njerëzit po shkaktojnë ngruhje globale.”
Teoria e komplotit	Propozon që ekziston një plan sekret për të zbatuar një skemë të rrezikshme siç është fshehja e një të vërtete.	“Email-et e Climategate vërtetojnë se shkencëtarët e klimës janë përfshirë në një konspiracion për të mashtruar publikun.”

Më shumë burime mbi FLICC dhe teknikat e mohimit:

- **[23 ways to mislead](#)**: Video 41-minutëshe që detajon pasojat e ndryshme në taksonominë e FLICC me shumë shembuj të klimës.
- **[Historia e FLICC](#)**: Blog postim që prezanton të gjithë taksonominë e FLICC duke përfshirë përkufizimet dhe shembujt. Ky postim është një dokument i gjallë, i përditësuar rregullisht ndërsa taksonomia e FLICC zgjerohet për të përfshirë më shumë falsitete.
- **[Deconstructing Climate Science Denial](#)**: Kapitulli i librit studimor që përshkruan taksonominë e plotë të FLICC (një version studimor i Historisë së postimit të blogut të [FLICC](#)).

Shtojca 2: Demaskimi i miteve klimatike

FAKT	MIT	FALSITET
Ngrohja globale është si manipulimi i zareve të motit, duke e bërë atë më të mundshme për të marrë ditë të nxehta.	“Jashtë është ftohtë, kështu që ngrohja globale duhet të ketë ndaluar.”	Pritshmëritë e pamundura: Ngrohja globale nuk do të thotë më shumë mot i ftohtë, vetëm më pak ditë të ftohta krahasuar me ditët e nxehta.
Për mijëra vjet, atmosfera jonë ka qenë në ekuilibër. Njerëzit e kanë prishur ekuilibrin.	“Emetimet e CO ₂ të njeriut janë të vogla në krahasim me emetimet natyrore të CO ₂ , kështu që ndikimi ynë është i papërfillshëm.”	Thjeshtim i tepruar: Konsideron vetëm emetimet natyrore të CO ₂ dhe injoron uljet natyrore të CO ₂ .
Emetimi i më shumë CO ₂ do të thotë se më shumë nxehtësi është duke u bllokuar lart në atmosferë ku ajri është më i hollë	“Efekti serrë është i ngopur kështu që shtimi i më shumë CO ₂ nuk do të ndikojë në të.”	Mbi thjeshtim: Konsideron atmosferën si një shtresë të vetme kur është me shumë shtresa.
Mostrat e akullit na thonë se ngrohja shkakton që oqeani të emetojë më shumë CO ₂ . Kombinuar me efektin serrë, ky është një reagim përforcues.	“Mungesa e tempereaturës e CO ₂ do të thotë se efekti serrë është minimal.”	Dikotomia e rreme: Nuk është njëra apo tjetra, por të dyja. CO ₂ shkakton ngrohjen globale dhe ngrohja globale shkakton ngritjen e CO ₂ .
Satelitët matin efektin e ngrohjes nga CO ₂ . Efekti serë në rritje është një realitet i vëzhguar.	“CO ₂ është një gaz serrë, kështu që efekti i ngrohjes është minimal.”	Harrenga e kuqe: Gjurmët e substancave mund të kenë një efekt të fortë dhe kjo është e parëndësishme për potencialin e ngrohjes së CO ₂ .

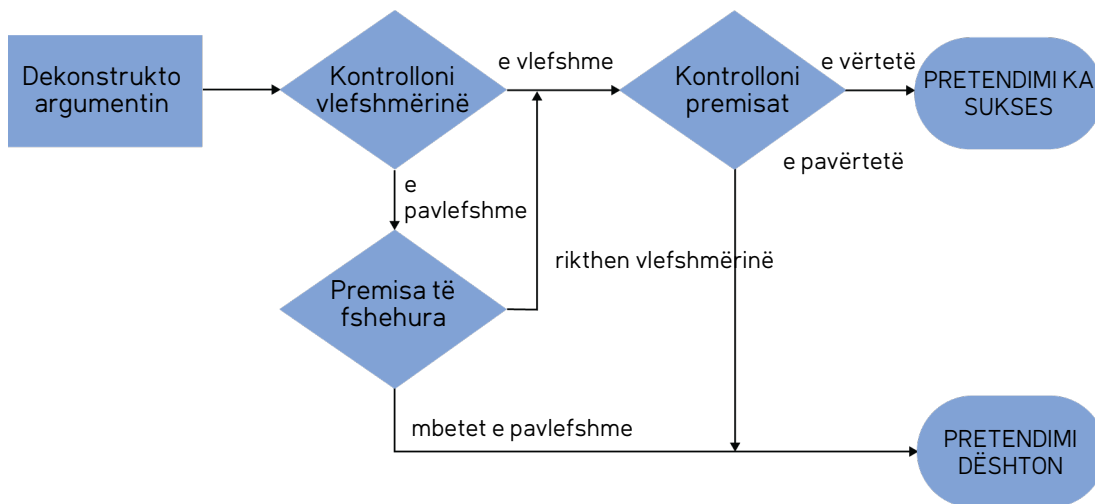
Shtojca 2: Demaskimi i miteve klimatike

FAKT	MIT	FALSITET
Ndryshimi i modeleve në ciklin vjetor dhe të përditshëm konfirmon ngrohjen globale të shkaktuar nga njeriu, përjashtoi diellin.	“Dielli po shkakton ngrohje globale.”	Zgjedhja e qershive: Injoron gjurmët e njeriut dhe periudhën e fundit ku dielli dhe klima lëvizin në drejtime të kundërta.
Ndryshimet e kaluara klimatike na tregojnë se klima është e ndjeshme ndaj efektit të ngrohjes globale të CO ₂ .	“Ndryshimi natyror i klimës në të kaluarën nënkupton se ndryshimi aktual i klimës është gjithashtu i natyrshtëm.”	Një shkak i vetëm: Vetëm për shkak se natyra ka shkaktuar ndryshime klimatike më parë nuk do të thotë doemos se është shkak i saj tani.
Modelet kanë bërë një numër parashikimesh të suksesshme bazuar në parimet themelore fizike.	“Modelet dhe parashikimet kanë dështuar, duke i bërë ato jo të besueshme.”	Pritshmëritë e Pamundura: Modelet klimatike kanë pasur sukses të madh në parashikimin e efekteve afatgjata si ngrohja serë.
Modelet klimatike simulojnë klimën e cila është mot mesatar në një kohë më të gjatë.	“Shkencëtarët as që mund ta parashikojnë motin.”	Harenga e kuqe: E ngatërron motin me klimën. Parashikimet afatshkurtra janë të parëndësishme për parashikimet afatgjata të klimës.

Shtojca 3: Dekonstruktimi i pohimeve

Ju mund të identifikoni falsitetet në keqinformim nëpërmjet procesit të mëposhtëm me 3 hapa:

1. Dekonstruktimi i pretendimeve. Të gjitha pretendimet mund të dekonstruktohen në një strukturë argumenti, duke përfshirë premisat (duke filluar me supozimet) dhe një konkluzion.
2. Vlerësoni vlefshmërinë logjike. Pasi të krijohet një strukturë argumenti, argumenti mund të kontrollohet për vlefshmërinë logjike. Nëse premisat janë të gjitha të vërteta, a del se përfundimi duhet të jetë gjithashtu i vërtetë.
 - 2a. Identifikoni premisat e fshehura. Nëse argumenti është logjikisht i pavlefshëm, kjo zakonisht do të thotë se ka një supozim të fshehtë, të pashprehur. Shto premisën e fshehur që e bën argumentin logjikisht të vlefshëm.
3. Vlerësoni premisat. Pasi argumenti të jetë logjikisht i vlefshëm, kontrolloni premisat për të parë nëse janë të gjitha të vërteta. Kjo është zakonisht arsyejm kur janë identifikuar falsitetet.

Ja një shembull i metodës së dekonstruksionit mbi një mit të përbashkët klimatik:

MIT "Arsyeja pse klima po ndryshon tani është se klima ka qenë gjithmonë në ndryshim".

P1 Klima ka ndryshuar natyrshëm në të kaluarën.

P2 Klima aktualisht po ndryshon.

P3 Nxitësit e mëparshëm të ndryshimeve klimatike duhet të jenë të njëjtë me nxitësit e tanishëm të ndryshimeve klimatike.

KONKLUZION Ndryshimi i tanishëm i klimës është shkaktuar natyrshëm.

FALSITETI I NJË SHKAKU TË VETËM

Supozon se vetëm një faktor nxit ndryshimet klimatike (shkaqet natyrore) kur faktorë të tjerë (aktiviteti njerëzor) gjithashtu mund të nxisin ndryshimet klimatike.

Shtojca 4: Rubrikë për demaskim

Rubrika e mëposhtme u konceptua fillimisht për [MOOC Denial101x](#) pastaj u zhvillua më tej për klasën [CLIM749/COMM640](#) në Universitetin George Mason. Është një kornizë e dobishme për vlerësimin e strukturës dhe përmbajtjes së demaskimit. Mund të përdoret me Aktivitetin 7.

Burimet

- [How to debunk misinformation](#): Video 10 minutshe që futet në psikologjinë e demaskimit dhe ku shpjegohet struktura e faktit-mitit-falsitetit.
- [Six ways to make your science sticky](#): Video 35 minutëshe që përshkruan gjashtë tipare të shkencës ngjitëse me shumë shembuj dhe studime të rasteve të komunikimit.
- [23 ways to mislead](#): Video 41 minutëshe që shpjegon 23 teknika mohimi të gjetura në keqinformimin mbi klimën, me shembuj. Plotëson lojën Xhaxhi Kokëforti.

1. Struktura

Sa mirë e ndjek kundërshtimi strukturën Fakt-Mit-Falsitet. Së pari a e përmend qartësisht kundërshtimi faktin, i drejtohet mitit (ndërsa jep një shenjë paralajmëruese para mitit) dhe në fund shpjegon falsitetin me të cilin miti shtrembëron shkencën.

- Shkëlqyeshëm: Ndoqi në mënyrë të qartë strukturën Fakt-Mit-Falsitet gjatë gjithë detyrës me tranzicione logjike dhe efektive midis elementeve.
- Mirë: Ndiqin në mënyrë adekuate strukturën Fakt-Mit-Falsitet.
- Ka nevojë për përmirësim: Nuk e ka ndjekur vazhdimisht strukturën Fakt-Mit-Falsitet.

2. Shkenca ngjitëse

Sa mirë e siguron kundërshtimi një zëvendësim faktik të mitit në një mënyrë ngjitëse dhe pa falsitet. A përfshin fakte dhe prova për të mbështetur pikat e vëna gjatë gjithë shkrimit. Kërkoni shpjegime të thjeshta, të besueshme dhe konkrete.

- E shkëlqyer: Përfshin zëvendësim faktik të mitit. Fakti është ngjitës (përmban një ose më shumë nga këto: tregime të thjeshta, të papritura, të besueshme, konkrete, emocionale) dhe nuk përmban falsitete.
- Mirë: Përfshin zëvendësim faktik të mitit. Faktit mund t'i mungojnë cilësitë e ngjitshmërisë (tregime të thjeshta, të papritura, të besueshme, konkrete, emocionale), por nuk ka falsitete.
- Nevojat për përmirësim: Nuk përfshin një zëvendësim faktik ose zëvendësimin faktik i mungojnë cilësitë e ngjitjes dhe mund të përfshijë ndonjë falsitet.

Shtojca 4: Rubrikë për demaskim

3. Inokulimi

Sa mirë e siguron kundërshtimi një alternativë faktike të mitit në një mënyrë ngjithëse dhe pa falsitet. A përfshin fakte dhe prova për të mbështetur pikat e vëna gjatë gjithë shkrimit. Kërkoni shpjegime të thjeshta, të besueshme dhe konkrete.

- Shkëlqyeshëm: E Identifikuar saktë pse miti është i pasaktë dhe shpjegoi qartë falsitetin (p.sh., përdori analogji/argument paralel për të përforcuar shpjegimin).
- Mirë: Identifikuar saktë pse miti është i pasaktë dhe shpjeguar në mënyrë adekuate fallacy.
- Nevojat për përmirësim: Identifikohet gabimisht pse miti është i pasaktë ose nuk shpjegohet mjaftueshëm për falsitetin.

4. Argument bindës

A është i bindshëm kundërshtimi? Bëni të gjitha elementet e punuara së bashku për të zhvilluar një përgjigje kohezive dhe të plotë.

- Shkëlqyeshëm: Është bindës dhe pa falsitet, që përmban një argument të shkruar qartë dhe të plotë.
- E mira: Është bindëse dhe pa falsitet.
- Ka nevojë për përmirësim: Disi bindëse ose përmbajnë falsitet.

